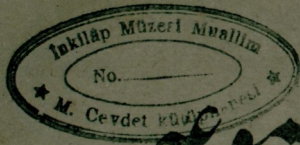

۲۵ تموز ۱۹۱۸

صافی : ۵۴

اوجنچی جلد

کیلی محبوس

دېشى كيك

ايلىك بهار ياواش ياواش كابوردى؛ كوك پوزى آچىلىش، فقط قاز طوبرانى حالا اورتيوردى. يالكر قازا طوبراق اوستىدە ير ير خيف دومانلر كونه دوعرى يوكسەليور، پياش يىپاى كلار آلتىدە تىك توك اوئلر كورونمىكە جىسات ايدىيوردى.

قىش اوزون و شىنلى اولمشى.

سوانلر اودمانلارنى براقەرق باشقە يرلەر، تازە ملورچىقەر، يىق چارلر كىشە كىدىيورلدى. شىققاە برابر بردىنى كيك، ايكي ياوورسيله برابر اوطوردى معار. رەقى ترك ايتش، ياقين اودمانلارده اى اوئلر، براق قايناقلر ازاممە كىتمىشى. اققام يافلاشوردى ... دېشى كيك حالا كرى دوعەمىشى. عىجا رەدە؛ ياوورلر قورقاق قورقاق ياقىشورلر، آنالرىك بولى شاشىردىنى بىلييورلدى.

دېشى كيك صاباجىن كىچىكى چوروك تىخە كوبرى اوستىدن تىكار تىكە كىلدى؛ كوبرونك بىزدە اولادىنى ايتىش بىلە كوردى. او چورومك كىزارندە، نە ياپەجنى بىلەدن ير مدت قالدى ... سوكرە، اورايە يورايە قوشدى. آتلاەجىق ير برآرادى. او چوروم كىنىش، درىن، اسراران كىزدى ...

آشايىدە سىلك قازدىنى بىزدە، كوبرونك قىزىقارنى كوردى. بو فلاككە عىجا كىم سىب اولدى؛ كيك يافلاشدى، كوزلر بىلە اوچورومك يوكسەكلى اوئلدى. بو قازىن برطاش يوارلادى؛ كيك اوكرەك كرى يە سىجاردى ... طوبراق آياقلىرىك آلتىدە كوجدى، كوبرىك يارىنى اورىدى.

كىچىكە آقىر آقىر باصىيوردى. صفودى. ماوى سىدە يىلدىزلر بارلىكەيوردى. اوزاقىدە، قازا كىشدە كىيىكار آغلاشوردى. دېشى كىيىك بارلاق ياقىشلىرىنە يوپوك برياس سىنىشى. بو يوپوك اوزماندە كىدىنى يالكر جىسىتىدى. بو اودمانك نە قايلارنى طابىيوردى نە آغاجلارنى، نە يورلارنى ... ياوورلارنى خاپىرلادى، قلى صىقىدى. يىمەدى، اوپومادى؛ بوتون كىچە او. چورومك كىزارندە دوراق، بو دىلش دىختە بوش يە سوئار سوردى. بىغىدە باشى قالدېرىور، كىچىكەك آلهى سكوتى اچىندە، انسانى حىرتدە برا. فەجىق سورتدە بارلايان حركىتىز يىلدىزلردن صابت دىلەيوردى. ايرىتى كون، كوتش دوعار دوعغاز، كوزلۇندە بر اىمىد بارلادى.

طوبىنىك سويلە، بولدىنى بوتون طاشلرى آقئىرلە ار چورومە يوارلادى، وەيسى كوبرىك اوزۇرنە دوشوردى؛ قورۇ آغاجلرى، چورومش دىلارنى، دوتش قاز پارچىلارنىدە يوارلادى. كوبرى بو بىيىلر ازانسەدە ياواش ياواش غايپ اولويوردى. دېشى كىيك او زمان دىھا راحەت ايدى. اوئىك

اودمانك سكودلرى دىھا يىشلە نەدن بو اوچورۇ دولدېرىم دىيە دوشوندى؛ چوق كىچەدن اويىنە دونەجىكى، ياوورلارنى باقەجنى، كىندى اورمانندە؛ مەنەركلر بلورندە خىيالى سىرايىكلار كەنەجىكى دوشوندى. اورادە اوت دىھا تازە و صىقدى، قازاىك اوستى قازا بوسولر اورتييوردى.

كولر كىچوردى ... دېشى كىيىك يىكى اورماندە كىردىكە، هېروقت، آغاجلر ك پارقارلنى تازە بولويور، حىرت ايدىيوردى.

اوزون مدت قوشىدەدن شوكرە، بر اققام ير چىشەنك يانە اوطوردى. حىرتلر، سىرتلر اچىندە قالدى؛ بو براق سولر اچىندەدە باشقە ير كىيىك رىنى كورويوردى.

دېشى كىيىك بو حىانە آلىشىدى. شىمدى آرتق اوچورومى دولەيرمى اچون راست كىلدىكى شىنى اچىرى يە بو واولامىيوردى. بهار اقلارده كوروشىدى. كىيك اسكى اودمانك قىرلىكلە اطرافىدەك زىكىلىكى مقايىسە اىندىچە، براقەقنى يرلەر هېچ اسف اتمەكەن كىندىنى مع ايدەمىيوردى. لىكن اعتىدالە - اوچورومە يىنە طاشلر، دالار، قاز پارچەلرى آتييوردى. فقط ايش يىتىچە، اسكى اويىنە دونەجىك بىزدە، دالغىن، اوچورومك كىنارندە دوردى؛ اوچورومك اسكى خالى دوشوندى ... اوئە طرفە هېچ كىچەدى ...

دېشور ايتىيور.

قازانچەدن مەرتىنى: تىيم الدين صادق

فكر خىيالى

حرب ومعارف

آلمانلر، «عموى حرب ملتار اچون برامتحاندر» دىيور. حقيقتەدە، اولە بوچادەلە طوتوشان بوتون ملتار برامتحان دورمى كىچىيور. بو امتحان يالكر ملتار آراسىندە دىكل، ملارك كىندى اچىندەدە اولويور. بو يوپوك بىرخان زمانلرى ملارك اىيىكلارى قدر قاتقارلرى، خىستەقارلرى دە اعظمى درجەستە چىقارير، بو يوپور، شىخىش وئادوى اچون عادتا برىمىر قىغوب و طىقەسى كورور. برطامجادىخارلر، خىستەلەر واردرك بولنە طوتولوبدە اولمىدە كىشىدىن عضونلر آرتق حىانك يوپوك مەرىنى تىكلىرىنە كوكسى كرە بىيىلر. طبقى اونك كى، بو صارىدىنى اخلاسىز، انقراضىز كىچىرەلەجىك قوتەك اجماعى بىنەلرەدە آرتق استىقالدن امين اولە بىيىلر.

فقط نىچىە انتظارا الداغلايوب دورمىدەدە اولماز.

حربك دىرلىرىن استىفادە ايدەرك ياواش ياواش

بىدانە چىقان خىستەلارك، ضىيف نىقەلارك، اعراضە كورە ئداوى چارەلرى آرقامى، بوتون مؤسسەلەرلە دورە انطباق ايتك لازم. بو ايشدە اك اهمىيتى و طىقە تىرىيە مؤسسەلەرنە دوشر. چونكە مەنادىا دە كىشنى يىكى نىسلارى مەنادىا يورون حىانە خاضىراتى، يىكى يىكى طولغان احتىياجلىرى، يىكى قايلارلەر قارشىلىقى، عموى حىات مەقايلەرى مەندن حاسل اولان جريانىلرى منتظم استىقامتەرە سوققى ھپ اولان ايشىدەر.

برفانسىز معارف ناظرى، دارالفنون رەكتور. لرلە، مەقتش عوموملردن مەرك برامتاعەدە دارالفنونك (يەنى بوتون معارف مؤسسەلەرىنىك) جىردەك يوپوك خىمىتىدن شىكارلە، افتخارلەر بىت ايتەكەن سوكرە دىيورەك: «حرب، مىلى تىرىسازمەدە اجراسى لازم كىن يىكىلكر اچون براسلاحت مەركى اولە بىيىر. حربك بىزە اوكرەتەنكى يىكى علم تىرىيە اساسلرى ھانكلىرىد ... تىرىسات عاليەدە بر طرفەن فرانسىز اصولارلەر فرانسىز علمى بايقى، دىكر طرفەن بو علملرك تطلىقاتىكە آلمانلر بوايشدە استاد اولدقارلرى كوستردىلر - احداث ايتكە نىصل مەكەن اولەجىقدە؛ دارالفنونلر كىزدە بر طرفەن صرف علم اچون علملە، دىكر طرفەن دە تىرىسات علملەك مىلى وىلى احتىاجلەرە عملى تطلىقاتىلە نىصل اوغراشچىسىك؟

تىرىسات تاليەدە، بوندىساتك عصرى حىات احتىياجلىرىنە طرز تطلىقىدە سوكرە اصلاحاتك وىردىكى مسعود نىچىەلەر ضرر وىرمەدن، عموى قلاسيك نىصل (Culture) مەفھومى بو تىرىيەك واسطەلەرنى نىصل تىكل ايتىيورەجىكىسك؟

رەشىدە تىخىيىندە، مستقىل تىجارت ووزراعت عالمارىنىك ھم ئعموى حىرت تىرىيەسى، ھەمدە مىسلىك خاضىرقارلرى عىاذى برىورتدە نىصل يورمەجىكىسك؟ تىرىسات ايتەدەدە ھەركەس لىزمە و غىيرە متحول اولان اساس معلوماتى وىردەكن سوكرە، ھم دىموقراسىيە برىمىكوردە وىرمەكە ھەردە، عمەلە و كويلو شىخىك مامدى احتىياجلىرىنى، مىسلىك سىندىقەلارك اوزولورنى انطباق ايدەجك سورىندە تەلەپنى ايتەكە مستەد تىرىسات نىصل اللە ايدەجىكىسك؟

نەيات، تىرىساتك بوتون درجەلەرنە، يارىنىك ظىفلرلەدن طوبالەجىمىز تىمرلرى دائىما مەدافەيە خاضىر برىمت يىشدرەجەك تىرىيە بىدەيى نىصل تاسىس ايدەجىكىسك؟ بىزە يارىن مىلى افتخارلەر، دىموقراتىك تىزىلر تامين ايدەجك اولان وىروجرى قوتلىندەرەجك تىرىيە اخلاقى تىرىساتك بىر باشىدن دىكر باشىنە عىنا و سىيانا نىصل تطلىق ايدەجىكىسك؟ ...»

معارف ناظرى، مەداركەك ايدەك يوپوك مامورلەرنە بو دىھا باشقە سوئالار سورويوز وئەنلەر بو مسئلەلەردن ھەرىقەندە فكرلەرنىن، اخلاصلىرىن، تىجىرەلەرنىن استىفادە ايتك ايسەدىكى سويليور وجواب بىكيور. بو سوئالاردن ھەرى مىلتىك استىقبالە سىيىمى برىورتدە علاقەدار اولان بر